

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA)

Mayıs 2025 İran Raporu Özeti

Hazırlayanlar: David Albright, Sarah Burkhard ve Spencer August Faragasso
Yayınlanma Tarihi: 9 Haziran 2025

Türkçeye uyarlayan: Yüksel Atakan, ybatakan4@gmail.com

Arka Plan

Bu rapor, IAEA'nın 31 Mayıs 2025 tarihli "2231 sayılı BMGK kararı çerçevesinde İran'da doğrulama ve izleme" başlıklı üç aylık raporunu ve "İran NPT (Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması) Güvence Anlaşması" konulu paralel raporunu özetlemekte ve değerlendirmektedir. Her iki rapor da İran'ın JCPOA (Ortak Kapsamlı Eylem Planı) ve NPT ihlallerini ve nükleer silah üretme kapasitesindeki artışı vurgulamaktadır. Ancak, daha derin ve kaygı verici bir konu olan İran'ın nükleer silahlanma programının gözlerden uzak biçimde ilerlemesi, görece arka planda kalmaktadır.

Temel Bulgular

60% Zenginleştirilmiş Uranyum ve Silah Üretim Kapasitesi

- İran, mevcut 60% zenginleştirilmiş uranyum stoğundan **3 hafta içinde 233 kg silah kalitesinde uranyum (WGU)** üretebilir. Bu miktar, **9 nükleer silaha** yetecek düzeydedir (her biri için ~25 kg WGU kabul edilmiştir).
- Sadece Fordow'da ilk 25 kg WGU **2-3 gün içinde** üretilebilir.
- Fordow ve Natanz tesislerinde eş zamanlı bir "breakout" durumunda, ilk ayda **11 silaha**, ikinci ayda **15 silaha**, beşinci ayda ise **22 silaha** yetecek WGU üretilebilir.

60% Zenginleştirme Çalışmaları

- İran, **göz önünde**, 20% zenginleştirilmiş uranyumu hızla 60% düzeyine çıkararak, son aşamaya yaklaşan bir "breakout" durumuna gelmiştir.
- Bu üretimin **sivil amaçlı kullanımı yoktur** ve sadece nükleer silah hazırlığına hizmet edebileceği değerlendirilmektedir.
- IAEA bu durumu şöyle tanımlamıştır: "Böylesine yüksek oranda zenginleştirilmiş uranyum üretimi ciddi bir endişe kaynağıdır."

Üretim ve Tesis Verileri

- 17 Mayıs 2025 itibarıyla, İran'ın toplam zenginleştirilmiş uranyum stoku 953 kg artarak **9247.6 kg'a** ulaştı.
- 60% HEU stoku: **408.6 kg (U-238 kütlesi olarak)**. Bu miktarın yıllık üretim kapasitesi yaklaşık **456 kg'dır (U kütlesi olarak)**.
- 60% üretimi için kullanılan **20% uranyum stoku** hızla tükenmekte ve bu üretim hızı **yalnızca 3 ay sürdürülebilir**.

- 5% seviyesinde uranyum stoku: **5508.8 kg**'a yükseldi. İran, 5% uranyumu önceliklendirmemekte, bunun yerine 60% üretimi üzerine odaklanmaktadır.
- Fordow ve Natans tesislerinde **18.000'den fazla santrifüj** aktif olarak zenginleştirme yapmaktadır. Toplam kurulu santrifüj sayısı ise yaklaşık **21.900**'dür.
- Toplam yıllık zenginleştirme kapasitesi yaklaşık **64.000 SWU/yıl**, fiili kapasite ise **50.000 SWU/yıl**.

Denetim ve İzleme Eksiklikleri

- İran, Şubat 2021'den bu yana **Ek Protokol'ü** ve JCPOA kapsamındaki ek izleme mekanizmalarını uygulamıyor.
- IAEA, santrifüj üretimi, ağır su ve uranyum cevheri konusunda **bilgi kaybı yaşadığını** ve bu eksikliği **telafl etmenin mümkün olmadığını** bildirmiştir.
- İran, çok sayıda tecrübeli IAEA denetçisinin yetkilendirmesini iptal etti ve IAEA bu durumu “iş birliği ruhuna aykırı” olarak niteledi.
- İran'ın IAEA gözetimi dışında **ileri düzey santrifüjler biriktirmesi** ve **gizli bir tesiste** bunları kullanarak 60% HEU'yu WGU'ya dönüştürmesi riski bulunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

- İran'ın nükleer programı **önemli ölçüde ilerlemiştir** ve programın barışçıl niteliğine dair güven **ciddi biçimde azalmıştır**.
- IAEA'nın denetim kapasitesi **ciddi ölçüde zayıflamış** ve olası gizli faaliyetleri tespit etme kabiliyeti **ciddi risk altına girmiştir**.
- **En acil ihtiyaç**, IAEA denetimlerinin yeniden güçlendirilmesi ve İran'ın nükleer silah edinmesine izin verilmeyeceğinin net biçimde vurgulanmasıdır.
- **Kaynak:** <https://isis-online.org/isis-reports/detail/analysis-of-iaea-iran-verification-and-monitoring-report-may-2025/>